

Povojni čas

Brigitte Entner

8. maja 1945 se je končala druga svetovna vojna. Ni pa bilo tako na koroško-slovenskem mejnem območju, kjer so boji potekali še nekaj dni. Z Balkana se umikajoče enote nemške vojske in esesovske enote in njeni zavezniki niso upoštevali brezpogojne kapitulacije Nemškega rajha. Z vojaško silo so izsilile prehod k britanskim enotam, ki so se v tistem trenutku nahajale severno od Drave. Niso se hotele vdati v vojno ujetništvo ne Rdeči armadi ne Jugoslovanski vojski. Le-ta je skušala ustaviti prehod nasprotnikov. Prišlo je do krvavih spopadov. Samo v bitkah pri Borovljah je izgubilo življenje nad 100 partizank in partizanov.

Britanska vojska v te vojaške spopade ni posegla. Obenem pa je zahtevala, da jo priznajo kot edino zasedbeno silo na Koroškem. Po kratkih, vendar intenzivnih pogajanjih so se morale jugoslovanske enote dva tedna po 8. maju spet umakniti s Koroške.

Nekdanji odporniški borci so že kmalu čutili, da so jih pustili na cedilu. Prvemu navdušenju, da so uničili Hitlerja in zmagali v vojni, je sledilo veliko razočaranje. Nekdanji partizanke in partizani prav tako kot tisti, ki so preživeli koncentracijska taborišča, so bili v povojni Koroški stigmatizirani in difamirani. Na drugi strani pa je izrekel Konzultativni deželni odbor junija 1945 pripravljenost priznati „velike zasluge, ki si jih je pridobil slovenski del koroškega ljudstva v boju proti nacistični oblasti“. To stališče je izviralo iz močnega obžalovanja zaradi nacističnega preganjanja koroških Slovencev, predvsem še zaradi „akcije izseljevanja“ aprila 1942. Poleg tega pa ni bilo rešeno tudi vprašanje meje. Jugoslavija je formulirala ozemeljske zahteve. Hitra „poprava škode“, tako so upali, naj bi odvrnila koroške Slovence od podpiranja jugoslovanskim priključitvenim zahtevam. Kakšna je bila „poprava škode“ v primeru preživelih pokola pri Peršmanu? Domačija je bila pri tem napadu popolnoma požgana. Preživeli otroci so zgubili ne le svoje starše, brate in sestre, ampak tudi svoj dom. Za ugotovitev škode je bila avgusta 1945

ustanovljena posebna komisija. Ocenjevala je materialno škodo. Ta komisija je prišla k Peršmanu 31. avgusta 1945. Škodo je ocenila na vsega 45.000 šilingov. Do leta 1948 so dobili dediči Peršmanove domačije 15.000 šilingov, preostalo vsoto so jim izplačali leta 1952.

Pri pokolu težko ranjenima hčerkama družine Sadovnik dolgo časa niso priznali statusa žrtve, ker sta bili še mladoletni. Šele od leta 1949, torej štiri leta po izgubi staršev in končani vojni, so priznali preživelim pokojnino na podlagi zakona o skrbstvu za žrtve nacističnega nasilja. Po končanem 24. letu starosti se je izplačevanje te pokojnine končalo. Ana in Amalija Sadovnik sta še zmeraj trpeli za poškodbami in tako sta poskušali dobiti uradno potrdilo in s tem priznanje, da sta „žrtvi boja“. Uradi pa so odločili, da nista bili poškodovani „v boju“, bili da sta samo „zapleteni v boje“. Po ugovoru zoper to sodbo sta dobivali sestri od leta 1964 naprej preživnino.